Discursul profetic între voința lui Dumnezeu şi voia poporului[1]

Lucian FARCAŞ

*Im vorliegendem Beitrag, **Der prophetische Diskurs zwischen dem Willen Gottes dem Eigenwillen des Volkes**, geht es um die Begriffe **Prophet** und **Prophetie**. Sowohl die Identität des Propehten als auch seine Mission stehen im Zusammenhang mit dem Dienst am Wort Gottes für die Menschen. Dieser Dienst aber ist als spannungshafte Aufgabe zu verstehen, weil der Prophet – **nabi**, der berufene Rufer – das göttliche Wort einem Volk zu verkünden hat, das nicht immer bereit ist, die Botschaft Gottes zu hören und seinen Willen zu erfüllen. Daraus ergibt sich die Tatsache, dass sich die gelebte Berufung des Propheten im Spannungsfeld zwischen Himmel und Erde, zwischen Got und den Menschen vollzieht. Dementsprechend werden hier folgende Hauptthemen dargestellt: Im ersten Teil wird die Verschiedenheit und zugleich die Einheit in Bezug auf Prophet und Prophetie behandelt. Diesbezüglich ist hier die Rede von den Anfängen der prophetischen Bewegung in Israel, vom prophetischen Fortbestand und von der Rolle des Propheten in der Galubensgemeinde Israel. Der zweite Teil behandelt das Schicksal des Propheten und dabei geht es um seine Berufung und seine Botshcaft, um seine schmerzhafte Lebensprüfung und um sein Sterben als Zeugnis für den Willen Gottes zum Heil der Menschen. Der dritte Teil beschäftigt sich mit der Sorge des Propheten den wichtigsten Werten gegenüber: das göttliche Gesetz, die Tradition und der Kult. Schliesslich wird hier die Rede vom neuen Heilsplan Gottes sein und dabei werden Themen wie Gericht und Heil, neuer Bund und das endgültige ‚Heute' dargestellt. So kann man am Ende fragen: Hat das Thema **Prophet** und **Prophetie** heute noch eine Bedeutung für die Kirche und die Christen? Die Antwortet lautet: Ja.*

I. Profet şi profetism în Israel - diversitate şi unitate

Pretutindeni în Orientul antic existau oameni care, ocupîndu-se cu magia sau practicînd forme de divinație (cf. *Num* 22,5 ş.u., *Dan* 2,2; 4,3 ş.u.)[2], sînt considerați

[1] Textul de față are ca bază la nivel de conținut şi schemă de dezvoltare tematică: Beauchamp, Paul, „Profet", în Léon-Dufour, Xavier / Duplacy, Jean ş.a. (editori), *Vocabular de teologie biblică,* Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice Bucureşti, Bucureşti 2001, p. 591-597.

BDD-A8 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

apți să primească mesaje din partea divinității. Oamenii făceau apel la ei înainte de a întreprinde ceva. Şi profeților din Israel li se va întîmpla să împlinească funcții similare (cf. *1Rg* 22,1-29), însă numai considerarea profetismului *ca ceva de durată* permite cel mai bine constatarea caracterului unic al acestuia[3].

1. *Începuturile mişcării profetice în Israel – mărturii biblice*

Unde începe profetismul biblic? Titlul de profet este dat şi lui Abraham, însă el nu este prezentat de textul sacru ca atare, în timpul vieții sale, ci această denumire apare mai tîrziu, în timpul elaborării cărții *Genezei* (cf. *Gen* 20,7). Cît despre Moise, considerat ca fiind trimisul autorizat din partea lui Dumnezeu (Cf. *Ex* 3-4), el constituie cu adevărat un punct de plecare pentru profetism: Moise este ales de Dumnezeu ca fiind delegatul său în fața faraonului, va fi *dumnezeu* pentru acesta, în timp ce fratele său, Aron, îi va sta alături în calitate de *profet* (cf. *Ex* 7,1; *Num* 11,17-25), deci este mai mult decît un profet (cf. *Num* 12,6-8). Deuteronomul este singura din cărțile Legii care-i dă lui Moise acest nume (*Dt* 18,15); însă Moise nu poate fi considerat pur şi simplu ca un profet printre alții: nimeni după el nu l-a egalat la nivel de chemare şi misiune în mijlocul poporului Israel (cf. *Dt* 34,10)[4].

La sfîrşitul perioadei judecătorilor, apar grupuri de „fii de profeți" (cf. *1Sam* 10,5 ş.u.) al căror comportament perceput ca fiind *agitat* (*1Sam*19,20-24) lasă să se vadă influența unui mediu care se regăsea în vremea aceea în ținutul Canaanului. Odată cu ei intră în uz cuvîntul *nabi*[5]. Însă, alături de acesta, se mențin şi apelativele mai vechi: „văzător" (*1Sam* 9,9) sau „vizionar" (*Am* 7,12), „omul lui Dumnezeu" (*1Sam* 9,7 ş.u.) – care era titlul principal al lui Ilie şi, mai ales, al lui Elizeu (cf. *2Rg* 4,9). De altfel, titlul de *nabi* nu este folosit în mod exclusiv pentru profeții adevărați ai lui Iahve, alături de aceştia pot apărea şi profeți falşi, cum sînt cei ai lui Baal (cf. *1Rg* 18,22). Mai sînt şi oameni care-şi fac din profeție o meserie, însă vorbesc fără ca Dumnezeu să-i fi chemat şi fără să-i inspire (cf. *1Rg* 22,5 ş.u.). Studiul limbajului folosit de textele sfinte arată, în cele din urmă, că profetismul are aspecte foarte diverse, asta cît timp se poate vedea o legătură clară cu diferitele forme de profetism practicat la popoarele vecine cu Israelul. Însă, pe măsură ce se va contura tot mai clar figura profetului şi natura misiunii sale, va ieşi la lumină şi unitatea specifică.

---

[2] Cărțile biblice ale Vechiului şi Noului Testament sînt citate după: *Noul Testament,* Traducere, introducere şi note: pr. Alois Bulai / pr. Anton Budău, ediția a II-a, Editura Sapientia , Iaşi 2008, p. 7-8.

[3] Cf. Hoheisel, Karl, „Propheten, Prophetie (I. Religionsgeschichtlich)", în: LThK^3, Vol. 8, 1999, col. 627-628.

[4] Pentru personalitatea lui *Moise*, cf. Motte, René / Lacan, Marc-François, „Moise", în Léon-Dufour, Xavier / Duplacy, Jean ş.a. (2001), p. 451-453.

[5] Pentru înțelegerea acestui termen, Biblia foloseşte multe expresii, însă pentru conceptul de *profet*, aşa cum s-a cristalizat din punct de vedere biblic-teologic, domină sensul de *chemat de Dumnezeu*, „strigătorul chemat" – cf. Hossfeld, Frank-Lothar, „Propheten, Prophetie (II. Biblisch)", în: LThK^3, Vol. 8, 1999, col. 628-632, 628.

BDD-A8 © 2009 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

2. *Elemente de tradiție în mișcarea profetică*

A existat o adevărată tradiție profetică ce s-a perpetuat datorită ucenicilor acestora (Kopp, 1991: 20-46)[6]. Ca şi în cazul lui Moise (cf. *Num* 11,17), Duhul este transmis de la un profet la altul, de obicei de la profetul consacrat la ucenicul acestuia: aşa, de exemplu, trece de la Ilie la Elizeu (cf. *2Rg* 2). Isaia îi aminteşte pe ucenici săi (cf. *Is* 8,16), iar Ieremia este însoțit de Baruh. Slujitorul lui Iahve[7], a cărui figură, încă mai mult decît cea a lui Moise, depăşeşte profetismul, asumă trăsăturile unui profet-ucenic care îi învață pe alții (cf. *Is* 50,4 ş.u.; 42,2 ş.u.). În acest cadru al unei tradiții vii, Sfînta Scriptură joacă în mod firesc un rol (cf. *Is* 8,16; *Ier* 36,4) ce va creşte odată cu timpul: în gura lui Ezechiel, Iahve nu mai pune doar cuvintele sale, ci o carte. Mai ales după exil, conştiința unei tradiții profetice se impune în mod retrospectiv în Israel (cf. *Ier* 7,25; 25,4; 29,19; 35,15; 44,4). Cartea Mîngîierii – unul dintre aspectele importante specifice şcolii şi scrierilor lui Isaia – face apel la această tradiție atunci cînd reaminteşte vechile preziceri ale lui Iahve: „Grăiți, apropiați-vă şi sfătuiți-vă unul cu altul! Cine a vestit aceasta, cine altădată a dat de ştire? Oare nu Eu Domnul? Nu este al dumnezeu afară de Mine. Dumnezeu drept şi izbăvitor nu este altul decît Mine!”[8] (*Is* 45,21; cf. 48,5).

Însă caracterul unitar al tradiției profetice are o origine de cu totul altă natură decît aceste relații care pot fi observate de mintea umană: profeții, de la început, sînt cu toții inspirați de acelaşi *Duh al lui Dumnezeu* (chiar dacă mulți dintre ei nu menționează Duhul drept sursă a profeției; a se vedea totuşi *1Sam* 10,6; *Mih* 3,8; *Os* 9,7; *Il* 3,1ş.u.; *Ez* 11,5). Oricare le-ar fi dependențele reciproce, cu toții primesc Cuvîntul lui Dumnezeu. Carisma profetică este o carismă de revelație (cf. *Am* 3,7; *Ier* 23,18; *2Rg* 6,12) care îi dă omului să cunoască ceea ce el nu ar putea descoperi cu propriile sale puteri. Obiectul acestei carisme este deopotrivă multiplu şi unic: este planul de mîntuire, care se va împlini şi se va unifica în Isus Cristos. Scrisoarea către *Evrei* afirmă lucrul acesta chiar de la început: „După ce în trecut a vorbit în multe rînduri şi în multe moduri părinților noştri prin profeți, Dumnezeu, în aceste zile din urmă, ne-a vorbit nouă prin Fiul, pe care l-a pus moştenitor a toate, prin care a făcut şi veacurile” (*Evr* 1,1-2).

3. *Rolul profeților în cadrul comunității*

Constituind o tradiție, profetismul are şi un loc deosebit de important în mijlocul comunității lui Israel: face parte integrantă din aceasta, însă fără a o absorbi. Profetul poate fi văzut avînd, împreună cu preotul, un rol în ungerea regelui (cf. *1Rg* 1). Regele, preotul şi profetul constituie multă vreme cei trei poli ai

---

[6] Cf. Kopp, Johanna, 1991, *Israels Propheten – Gottes Zeugen heute: Zugänge zu den Prophetenbüchern des Alten Testaments,* Editura Bonifatius, Paderborn, p. 20-46.

[7] *Slujitorul lui Iahve* este un personaj important în întreaga literatură profetică, este cel care-l prefigurează prin excelență pe Isus, trimisul lui Dumnezeu. El este omul durerii care aduce mîntuirea – cf. Augrain, Charles / Lacan, Marc-François, „Slujitorul lui Dumnezeu”, în Léon-Dufour, Xavier / Duplacy, Jean ş.a. (2001), p. 699-701, mai ales p. 700.

[8] Text citat după: *Biblia sau Sfînta Scriptură,* Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1975, p. 713. Textele din Vechiul Testament sunt citate mai departe din aceeaşi sursă.

BDD-A8 © 2009 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

societății israelite, fiind destul de diferiți pentru a ajunge uneori în opoziție, dar în mod normal necesari unul altuia. Cîtă vreme există aşadar un stat, se găsesc acolo profeți pentru a-i lumina pe regi: Natan, Gad, Eliseu, Isaia îndeosebi şi, din cînd în cînd, Ieremia. Acestora le revine să se pronunțe dacă acțiunea întreprinsă de către monarh este cea pe care o vrea Dumnezeu, sau dacă o anumită politică se înscrie cu exactitate în planul de mîntuire. Totuşi, în sensul aprofundat al termenului, profetismul nu este o instituție, aşa cum este regalitatea sau preoția: Israel îşi poate oferi, îşi poate alege şi singur un rege (cf. *Dt* 17,14 ş.u.), dar nu are posibilitatea de a-şi alege şi un profet: acesta este prin excelență un dar absolut al lui Dumnezeu, el este rodul făgăduinței (cf. *Dt* 18,14-19), este însă un dar acordat în mod liber. Acest lucru se vede bine în perioada în care profetismul se întrerupe[9] (cf. *1Mac* 9,27; *Ps* 74,9): atunci Israel trăieşte în aşteptarea Profetului făgăduit – care va fi trimisul lui Dumnezeu, Isus, Fiul său unic (cf. *1Mac* 4,46; 14,41). În aceste condiții, se înțelege entuziasmul cu care au primit iudeii predica lui Ioan Botezătorul, ultimul dintre profeți, chemat nu numai să anunțe venirea *Profetului făgăduit,* ci să-l arate deja sosit între oameni (cf. *Mt* 3,1-12)[10].

II. Profetul şi destinul său personal

1. *Chemarea profetului*

Profetului îi revine un loc în cadrul comunității, însă ceea ce îl constituie este vocația. Acest lucru este evident în chemarea lui Moise, a lui Samuel, Amos, Isaia, Ieremia, Ezechiel, fără a-l uita pe Slujitorul lui Iahve. Confidențele lirice ale lui Ieremia sînt axate pe aceeaşi temă. Dumnezeu are în întregime inițiativa şi domină asupra profetului: „Domnul Dumnezeu a vorbit, cine ar putea să nu profețească?" (*Am* 3,8; cf. 7,14 ş.u.). Ieremia, consacrat încă din sînul mamei sale (cf. 1,5; *Is* 49,1), vorbeşte despre o seducere (cf. 20,7ş.u.). Ezechiel simte că mîna lui Dumnezeu îl apasă cu putere (cf. *Ez* 3,14). Chemarea trezeşte în Ieremia conştiința slăbiciunii (cf. *Ier* 1,6), iar Isaia, pe cea a păcatului (cf. *Is* 6,5). Ea duce întotdeauna spre o misiune, al cărei instrument este gura profetului care va rosti Cuvîntul lui Dumnezeu (cf. *Ier* 1,9; 15,19; *Is* 6,6 ş.u.; *Ez* 3,1 ş.u.).

2. *Mesajul profetului şi viața lui: chemat de voința lui Dumnezeu, încercat de vrerea poporului*

---

[9] Aceasta s-a datorat regelui Antioh care a prădat Israelul şi a pîngărit templul; plîngerea poporului în aceste momente de suferință şi încercare, cînd nu mai sînt profeți, este exprimată în formă poetică: „Şi a făcut ucidere de oameni şi a grăit cu trufie mare. Şi a fost plîngere mare în Israel şi în tot locul. Şi au suspinat căpeteniile şi bătrînii, fecioarele şi tinerii au slăbit, şi frumusețea femeilor s-a schimbat. Tot mirele a izbucnit în plîns şi mireasa care şedea în cămară a fost în jale. Şi s-a cutremurat pămîntul din pricina celor care locuiau pe el şi toată casa lui Iacov s-a îmbrăcat în ocară" (*1Mac* 1,25-29); cf. observația din *La Bible de Jérusalem,* Les Édition du Cerf, Paris 1992, p. 586, nota *c*.

[10] În privința lui Ioan Botezătorul şi a misiunii sale profetice, cf. Radermarkers, Jean, „Jean. 2. (Jean le Baptiste)", în Bogaert, Pierre-Maurice / Celcor, Matthias ş.a., *Dictionnaire Encyclopedique de la Bible,* Editura Brepolis, Maredsous 1987, p. 642-643.

BDD-A8 © 2009 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

O mulțime de gesturi expresive – mai bine de treizeci la număr – preced sau însoțesc expunerile orale (cf. *Ier* 28,10; 51, 63; *Ez* 3,24-5,4; *Zah* 11,15). Aceasta deoarece Cuvîntul revelat nu se reduce la vorbe, ci este viață; este însoțit de o participare simbolică, şi nu magică, la gesturile lui Iahve, care împlineşte ceea ce spune. Unele acțiuni simbolice au efecte imediate: cumpărarea unui ogor (cf. *Ier* 32), boli, neliniști (cf. *Ez* 3,25 ș.u.; 4,4-8; 12,18). Este remarcabil mai ales faptul că, în cazul profeților celor mai importanți, viața conjugală şi familială face corp comun cu revelația. Este cazul căsătoriei lui Osea (1-3). Isaia nu face decît să o amintească pe „prorociță", soția sa (cf. *Is* 8,3), dar el şi copiii săi sînt semne pentru popor (8,18). În timpul exilului, semnele devin negative: celibatul lui Ieremia (cf. *Ier* 16,1-9), văduvia lui Ezechiel (cf. *Ez* 24,15-27). Sînt tot atîtea simboluri, nu imaginate, ci trăite şi, prin aceasta, legate de realitate, de adevăr. Mesajul nu poate fi exterior purtătorului: nu este un concept asupra căruia acesta să aibă control. Este manifestarea în propria lui persoană a Dumnezeului viu (Ilie), a Dumnezeului sfînt (Isaia)[11].

3. *Profetul – omul încercărilor*

Cei care vorbesc în numele lor propriu (cf. *Ier* 14,14 ș.u.; 23,16), fără a fi fost trimişi (cf. 27,15), potrivit propriului lor duh (cf. *Ez* 13,3), fac parte din categoria profeților falşi. Adevărații profeți au conştiința faptului că un ALTUL îi face să vorbească, pînă într-atît încît li se întîmplă să fie nevoiți să se autocorecteze atunci cînd au vorbit de la ei înşişi (cf. *2Sam* 7)[12]. Prezența acestui *Altcineva* (cf. *Ier* 20,7 ș.u.), povara misiunii primite (cf. *Ier* 4,19) provoacă deseori o luptă interioară. Seninătatea lui Isaia nu prea lasă să se întrevadă acest aspect: „Îl aştept pe Iahve care îşi ascunde fața" (*Is* 8,17). Însă Moise (cf. *Num* 11,11-15) şi Ilie (cf. *1Rg* 19,4) cunosc criza de deprimare. Mai ales Ieremia se plînge cu amărăciune şi, pentru o clipă, pare că este gata să-şi abandoneze vocația (cf. *Ier* 15,18 ș.u.; 20,14-18). Ezechiel este „plin de amărăciune şi mînie", „năucit" (*Ez* 3,14 ș.u.).

Slujitorul lui Iahve trece printr-o perioadă de aparentă tulburare şi pustiu sufletesc (cf. *Is* 49,4). În sfîrşit, Dumnezeu nu le dă profeților nici o speranță în privința succesului misiunii lor (cf. *Is* 6,9 ș.u.; *Ier* 1,19; 7,27; *Ez* 3,6 ș.u.). Misiunea lui Isaia nu va duce decît la împietrirea poporului (cf. *Is* 6,9 ș.u., de citit în paralelă cu *Mt* 13,14 ș.u.; *In* 15,22). Ezechiel va trebui să vorbească „fie că e ascultat, fie că nu" (*Ez* 2,5.7; 3,11.27); astfel, oamenii „vor şti că eu sînt Domnul" (*Ez* 36,38; etc.). Însă această recunoaştere din partea Domnului nu va interveni decît ulterior. Cuvîntul profetic transcende din toate punctele de vedere rezultatele sale imediate,

[11] Pentru legătura dintre acțiunea simbolică a profetului şi mesajul pentru popor, cf. Hossfeld, Frank-Lothar, „Propheten, Prophetie (II. Biblisch)", în: LThK^3, Vol. 8, 1999, col. 628-632, 629-630.

[12] Motivul pentru care profetul Natan trebuie să se *corecteze* în formularea mesajului său constă în faptul că el, ca om, se gîndea la urmaşul de sînge al lui David, probabil la Solomon, în timp ce *profeția* trecea dincolo de orizontul acesta, ea deschidea perspectiva mesianică, se referea la *casa* lui Dumnezeu pentru oameni, concret la Isus, Fiul Fecioarei Maria din Nazaret – cf. precizarea din *La Bible de Jérusalem,* Les Édition du Cerf, Paris 1992, p. 352, nota *f.*

BDD-A8 © 2009 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

căci eficacitatea sa este de ordin escatologic: în cele din urmă, noi sîntem cei vizaţi, avea să spună mai tîrziu, în Biserica de la început, apostolul Petru (cf. *1Pt* 1,10 ş.u.).

4. *Sfîrşitul profeţilor – moartea ca fidelitate în înţelegerea chemării şi trăirii misiunii*

Profeţii au fost exterminaţi sub cunoscutul rege crud Ahab (cf. *1Rg* 18,4.13; 19,10.14), probabil şi sub regeleManase (cf. *2Rg* 21,16) şi, cu siguranţă, sub Ioiachim (cf. *Ier* 26,20-23). Ieremia nu vede nimic excepţional în aceste masacre (cf. *Ier* 2,30); în timpul lui Nehemia, menţionarea lor devine un lucru destul de cunoscut (cf. *Neh* 9,26), iar Isus, cunoscînd cel mai bine care a fost destinul şi sfîrşitul profeţilor, va putea să spună: „Ierusalime, Ierusalime, care-i ucizi pe profeţi“ (*Mt* 23,37). Treptat, prin această experienţă, îşi face loc idea că moartea profeţilor este încoronarea tuturor gesturilor lor profetice. Misiunea Slujitorului lui Iahve, culme a acestei linii de evoluţie, debutează cu discreţie (cf. *Is* 42,2) şi se desăvîrşeşte în tăcerea mielului înjunghiat (cf. *Is* 53,7). Or, acest final este un apogeu întrevăzut: începînd cu Moise, profeţii intervin în favoarea poporului (cf. *Is* 37,4; *Ier* 7,17; 10,23 ş.u.; *Ez* 22,30); Slujitorul, mijlocind pentru păcătoşi, îi va mîntui prin moartea sa (cf. *Is* 53,5.11 ş.u.)[13].

III. Profeţii: apărători şi promotori ai valorilor fundamentale

Întîlnirea dramatică dintre profet şi popor are loc mai întîi pe terenul condiţiilor vechiului legămînt care avea trei valori de bază: Legea, instituţiile, cultul. În faţa acestora se verifică mărturia profetică.

1. *Semnificaţia Legii*

Profetismul şi Legea nu reprezintă două opţiuni, două curente divergente; sînt doar două funcţii distincte, două sectoare care nu sînt nicidecum izolate între ele, în interiorul unui întreg. Legea declară ceea ce este valabil oricînd şi pentru oricine. Profetul începe prin *a denunţa greşelile* ivite împotriva Legii. Ceea ce îl diferenţiază aici de reprezentanţii Legii este faptul că el nu aşteaptă să fie sesizat asupra unui caz pentru a se pronunţa şi o face fără a se referi la vreo împuternicire din partea societăţii sau la vreo ştiinţă învăţată de la altcineva. Prin ceea ce îi revelează Dumnezeu pentru momentul de faţă, el pune în legătură Legea cu existenţa. El spune pe nume, direct, îi spune păcătosului: „Tu eşti omul acela”, aşa cum a făcut Natan cu David (*2Sam* 12,7), îl surprinde asupra faptului (cf. *1Rg* 21,20), deseori pe neaşteptate (cf. *1Rg* 20,38-43). Osea (4,2) şi Ieremia (7,9) fac aluzie la Decalog; Ezechiel (18,5-18), la legi şi obiceiuri. Neplata salariilor (cf. *Ier* 22,13; *Mal* 3,5), înşelăciunea (cf. *Am* 8,5; *Os* 12,8; *Mih* 6,10 ş.u.), corupţia judecătorilor (cf. *Mih* 3,11; *Is* 1,23; 5,23), refuzul de a-i elibera pe sclavi la termenul prescris (cf. *Ier* 34,8-22), lipsa de omenie a cămătarilor (cf. *Am* 2,8) şi a celor care „strivesc faţa săracilor” (*Is* 3,15; cf. *Am* 2,6-8; 4,1; 8,4ş.u.) sînt tot atîtea încălcări ale Legii, ale Legămîntului! Însă esenţa Legii la care fac apel profeţii nu se reduce la textul scris; în orice caz, cuvîntul scris nu poate acţiona aşa cum

[13] Ca model de viaţă în suferinţă şi moarte profetică poate fi văzut în primul rînd profetul *Ieremia* – cf. Kopp, Johanna, 1991, p. 111-140.

BDD-A8 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

acționează profetul asupra celor care îl ascultă. Prin carisma lui, el îl atinge pe fiecare om în acel punct tainic în care se optează pentru sau împotriva luminii. Or, în starea de fapt în care apare cuvîntul profetic, ceea ce este drept este nu doar respins, ci şi răstălmăcit (cf. *Mih* 3,9ş.u.; *Ier* 8,8; *Hab* 1,4), schimbat în amărăciune (cf. *Am* 5,7; 6,12)[14]. Binele este numit rău şi invers (cf. *Is* 5,20; 32,5); aşa este minciuna pe care Ieremia o condamnă neobosit (cf. *Ier* 6,6). Păstorii tulbură apa oilor (cf. *Ez* 34,18 ş.u.), cei slabi sînt duşi la rătăcire (cf. *Is* 3,12-15; 9,15; *Am* 2,7). Poporul, el însuşi vinovat, nu merită nici un fel de menajamente (cf. *Os* 4,9; *Ier* 6,28; *Is* 9,16); însă profeții îi blamează cel mai vehement pe preoți şi toți cei cu responsabilități (cf. *Is* 3,2; *Ier* 5,4 ş.u.) care dețin normele (cf. *Os* 5,1; *Is* 10,1) şi le falsifică. Împotriva unor astfel de situații, Legea este neputincioasă. În cazul pervertirii semnelor, nu se poate recurge decît la discernerea duhurilor, a celui rău de cel al lui Dumnezeu: este situația în care se poate afla un profet înfruntîndu-l pe alt profet (cf. *Ier* 28).

2. *Grija profeților față de tradiții: între continuitate şi noutate*

Păcatul nu este singurul în cauză, ci întreaga societate s-a schimbat. Profeții sînt conştienți de noutatea moravurilor, fie că este vorba de îmbrăcăminte (cf. *Is* 3,16-23), de muzică (cf. *Am* 6,5) sau de relații sociale. Schimburile de orice natură fiind în creştere, Israel ajunge în situația pe care o prevăzuse Samuel (cf. *1Sam* 8,10-18): raportul dintre stăpîn şi sclav din timpul şederii în Egipt a fost transferat în interiorul poporului. În ciuda anumitor poziții antimonarhice (cf. *Os* 13,11), profeții nu caută, în general, revenirea la starea anterioară. Nu acesta este rolul lor. Ei se opun chiar poporului, care a rămas cramponat de o imagine idealizată a trecutului, a cărui reîntoarcere neprecizată o socoteşte sigură. Este euforia celor care spun: „Nu este oare Iahve în mijlocul nostru" (*Mih* 3,11), care-l numeşte pe Iahve „prietenul tinereților lor" (*Ier* 3,4; *Os* 8,2), care-şi închipuie că pot obține fără osteneală ca „Iahve să reia pentru ei toate minunile pe care le-a făcut" (*Ier* 21,2), a celor care consideră că nu se întîmplă nimic: „Mîine va fi ca şi azi" (*Is* 56,12; cf. 47,7). Aceştia se regăsesc pe ei înşişi în predica liniştitoare a falşilor profeți (cf. *Ier* 23,17) şi refuză să li se deschidă ochii asupra prezentului aşa cum este. Însă profeții lui Dumnezeu sînt la polul opus față de o renegare a trecutului: Ilie se întoarce la Horeb; Osea (11,1-5) şi Ieremia (2,2 ş.u.) sînt vrăjiți de amintirile pustiului, iar Deutero-Isaia (cf. *Is* 43,16-21), de cele ale Exodului. Ei nu confundă însă acest trecut cu amintirile moarte, ci se folosesc de el pentru a readuce pe drumul adevărat religia poporului[15].

3. *Exigența profetică față de cult*

Profeții au exprimări radicale la adresa jertfelor: „Aşa zice Domnul Savaot, Dumnezeul lui Israel: ‚Arderile de tot ale voastre adăugați-le la jertfele voastre şi mîncați carne; Că părinților voştri nu le-am vorbit şi nu le-am dat poruncă în ziua aceea, în care i-am scos din pămîntul Egiptului, pentru arderea de tot şi pentru

[14] Recunoscut pentru predica sa aspră împotriva nedreptăților sociale, considerate ca încălcări grave ale Legii lui Dumnezeu, este profetul *Amos* - Cf. Kopp, Johanna, 1991, p. 47-58.

[15] Cf. Hossfeld, Frank-Lothar, „Propheten, Prophetie (II. Biblisch)", în: LThK[3], Vol. 8, 1999, col. 628-632, 630-631.

BDD-A8 © 2009 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

jertfă" (*Ier* 7,21-22; cf. *Is* 1,11 ş.u.; *Am* 5,21-25), a Chivotului (cf. *Ier* 3,16) şi a Templului (cf. *Ier* 7,4; 26,1-15) – a aceluiaşi templu în care Isaia şi-a auzit chemarea (1,6) şi în care Ieremia a predicat (cf. *Ier* 7). Cuvintele lor vizează prezentul: condamnă acele jertfe care sînt de fapt sacrilegii şi pot fi aplicate la fel de bine, în condiţii similare, şi actelor cultului creştin. Ele reamintesc totodată valoarea relativă a acestor semne, care nu au fost dintotdeauna şi nici nu vor fi întotdeauna aceleaşi (cf. *Am* 5,25; *Ier* 7,22), şi care nu pot, prin ele însele, nici să purifice, nici să mîntuiască (cf. *Evr* 10,1). Aceste jertfe nu-şi au sens decît raportate la jertfa unică a lui Cristos; tocmai revelării acestui din urmă aspect îi deschide drum critica profeţilor. De altfel, după exil, profetismul şi organizarea cultului se întîlnesc la Ezechiel (cf. *Ez* 40-48; *Is* 58,13), Malahia, Ageu. Cultul iudaic al epocii tîrzii este un cult purificat şi aceasta se datorează în mare măsură profeţilor, care nu au conceput niciodată o religie fără cult, nici o societate fără lege[16].

IV. Profetul şi noua *economie* a mîntuirii

Profeţii fac legătura între Dumnezeul cel viu şi creatura lui, asta în contextul cu totul aparte al momentului prezent. Însă, pornind tocmai de la acest motiv, mesajul lor este orientat cu precădere spre viitor. Pe acesta îl văd conturîndu-se sub două aspecte: cel al judecăţii şi cel al mîntuirii divine.

1. *Semnificaţia judecăţii*

Isaia, Ieremia, Ezechiel, dincolo de multele forme şi feluri în care este încălcată Legea lui Dumnezeu, văd continuitatea păcatului săvîrşit de întreaga naţiune (cf. *Mih* 7,2; *Ier* 5,1) ca pe o realitate istorică şi radicală (cf. *Is* 48,8; *Ez* 20; *Is* 64,5). Aceasta este întipărită (cf. *Ier* 17,1), aderentă ca rugina sau culoarea pielii (cf. *Ier* 13,23; *Ez* 24,6). În calitatea lor de profeţi, ei exprimă această situaţie în termeni de momente istorice. Ei spun că păcatul, azi, a ajuns la culme; Dumnezeu le-a arătat acest lucru, cum i-a arătat lui Abraham în cazul Sodomei „Şi v-am prăbuşit pe voi cum a prăbuşit Dumnezeu Sodoma şi Gomora şi aţi ajuns ca un tăciune scos din vîlvătaie. Dar nu v-aţi întors către mine, zice Domnul" (*Am* 4,11; cf. *Is* 1,10). De aceea, pe lîngă îndemnuri, mesajul lor cuprinde şi o sentinţă, cu sau fără dată, însă niciodată vagă: Israel a încălcat Legămîntul (cf. *Is* 24,5; *Ier* 11,10); profeţilor le revine să semnaleze acest lucru odată cu consecinţele lui. Poporul aştepta Ziua lui Iahve ca pe un triumf; profeţii vestesc că ea va veni cu totul altfel (cf. *Am* 5,18 ş.u.). Principiul călăuzitor al profeţilor în faţa păcatelor poporului pare să fie acesta: via care nu a rodit va fi nimicită de stăpînul viei (cf. *Is* 5,1-7).

2. *Prioritatea vestirii mîntuirii*

Cu toate acestea, încă de pe vremea lui Amos, profeţii ştiu că Dumnezeu nu se poate limita la pedepse. Apoi, Ieremia vesteşte că a venit „să smulgă şi să răstoarne, să nimicească şi să dărîme, să construiască şi să sădească" (*Ier* 1,10). Israel a rupt Legămîntul, dar lucrurile nu se opresc aici. Dumnezeu este autorul

[16] Pentru o prezentare dogmatică, respectiv cristologică şi soteriologică, a misiunii profetice, cf. Werbick, Jürgen, „Propheten, Prophetie (III. Systematisch-theologisch)", în: LThK^3, Vol. 8, 1999, col. 633-635.

BDD-A8 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

acestui Legământ: cum ar voi el să-l rupă? Nici un înțelept n-ar putea răspunde la această întrebare, căci în trecut Israel a abuzat de fidelitatea lui Dumnezeu ca să-i fie necredincios şi, astfel, s-a închis în păcat. Însă, atunci cînd înțeleptul tace (cf. *Am* 5,13), profetul vorbeşte. El este singurul care poate să spună că, după pedeapsă, Dumnezeu va ieşi biruitor iertînd, fără a fi obligat să o facă (cf. *Ez* 16,61), doar de dragul slavei sale (cf. *Is* 48,11). Această perspectivă se înțelege şi mai bine atunci cînd doctrina despre Legământ este dezvoltată, începînd cu Osea[17], sug figura căsătoriei, ca răspuns profetic la aporiile Legământului: căsătoria este un contract, însă ea nu are sens decît prin iubire; or, iubirea face imposibil orice calcul şi pune în față posibilitatea iertării.

3. *Profeți în calitate de crainici ai noului legământ*

Exilul şi împrăştierea care au urmat au împlinit sentința. Legea l-a făcut pe Israel să-şi simtă neputința (cf. *Rom* 7), şi aceasta datorită profeților, care i-au deschis ochii. Astfel că vine şi clipa îndurării. Încă de pe vremea exilului, profeții amintesc de ea atunci cînd vestesc promisiunile legate de viitor. Nu mai făgăduiesc restaurația (cf. *Ier* 31,32) instituțiilor, de acum perimate, ci un nou legământ. Îl vesteşte Ieremia (cf. *Ier* 31,31-34) şi este reluat de Ezechiel (cf. *Ez* 36,16-38) şi de Deutero-Isaia (cf. *Is* 55,3; 54,1-10). În această perspectivă nouă, Legea nu este abolită, ci îşi schimbă statutul: din condiție a făgăduinței, devine obiect al acesteia (cf. *Ier* 31,32; 32,39 ş.u.; *Ez* 36,27). Aceasta este o mare noutate; însă profeții mai aduc şi multe altele, privind toate punctele revelației biblice: experiența profetică le abordează pe toate şi le reînnoieşte pe toate. Prin felul lor de viață, ca şi prin învățătura lor, profeții sînt în fruntea celor pe care Pascal i-a numit „creştinii din Legea cea veche"[18].

4. *Spre un „astăzi" definitiv*

Această remaniere a concepțiilor despre mîntuire este inseparabilă de circumstanțele exilului şi întoarcerii, căci profetul vede dintr-o singură privire adevărurile veşnice şi faptele în care acestea se manifestă. Şi unele şi altele îi sînt revelate datorită harului carismei proprii, însă, printre cunoştințele la care omul nu poate accede de unul singur, cele privind viitorul, constituie un caz deosebit şi privilegiat. Prezicerea capătă forme diverse. Uneori priveşte fapte apropiate, al căror impact este redus, dar a căror împlinire este mai frapantă (cf. *Am* 7,17; *Ier* 28,15 ş.u.; *1Sam* 10,1 ş.u.; *Lc* 22,10 ş.u.). Asemenea preziceri, odată realizate, sînt semne pentru un viitor îndepărtat, singurul care va fi decisiv. Acest viitor, acest

[17] Cf. prezentarea cărții lui *Osea* în *La Bible de Jérusalem,* Les Édition du Cerf, Paris 1992, p. 1086-1087. Deosebit de semnificativă în acest sens este cartea lui *Ezechiel*, capitolul 16: *Istoria simbolică a Ierusalimului.* "Israelul, soția infidelă a lui Iahve, ‚prostituată' cu doi străini: o imagine curentă începînd cu Osea în literatura profetică, cf. *Os* 1,2ş.u. Ezechiel o dezvoltă într-o lungă alegorie … care reproduce întreaga istorie a Israelului… În versetele 60-63 ea se termină, ca şi la Osea, cu iertarea gratuită a soțului care întemeiază o nouă alianță. Astfel se anunță nunțile mesianice a căror imagine va fi reluată de Noul Testament" - p. 1258, nota *c*.

[18] Profeții de după exilul babilonic şi literatura apocaliptică din această perioadă se îndreaptă spre *timpurile care vor veni* şi care vor aparține lui Dumnezeu. Acest lucru s-a împlinit în Isus Cristos - cf. Kopp, Johanna, 1991, p. 235 ş.u.

BDD-A8 © 2009 Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

sfîrşit al istoriei, este obiectul esenţial vizat de profeţie. Modul în care este evocat cu anticipaţie îşi are întotdeauna rădăcinile în istoria lui Israel după trup, însă îi scoate la iveală dimensiunea definitivă şi universală. Dacă vizionarii descriu mîntuirea la scara evenimentelor pe care le trăiesc, aceasta ţine de limitele experienţei lor, dar şi de faptul că viitorul lucrează în prezent. Profeţii leagă prezentul de viitor pentru că acesta va fi acel *astăzi* prin excelenţă; utilizarea hiperbolei indică faptul că realitatea va depăşi toate obiectivele istorice vizate în prezentul imediat. Acest limbaj nu ţinteşte numai să ne stîrnească o admiraţie literară, ci vrea să fie la înălţimea unui *eveniment absolut*. Pe acesta îl va viza direct apocaliptica – revelaţie prin excelenţă, mai detaşată de opţiunile politice decît vechiul profetism – îl va viza în mod direct în reprezentările figurate (cf. *Dan*). Dincolo de istoria prezentă, va lăsa să se întrevadă evenimentul absolut, centrul şi scopul istoriei[19].

Merită pentru Biserică şi pentru creştini să-i cunoască pe profeţi şi să aprofundeze chemarea şi misiunea lor, actuale şi pentru prezent: „Chemarea de a fi profeţi nu este, de fapt, o situaţie oficială, ci înseamnă a fi pus într-o situaţie în care contradicţia dintre adevărul lui Dumnezeu şi negarea acestuia poate şi trebuie declarată cu tărie… Numai acolo unde Biserica se arată dispusă la convertire şi este autocritică în faţa adevărului lui Dumnezeu este posibil ca acţiunea ei profetică îndreptată către lume să cîştige credibilitate – cum ar fi în cadrul procesului conciliar pentru pace, dreptate şi păstrarea creaţiei sau în raport cu „viziuni ecleziastice" ale unor persoane particulare sau ale unor grupuri sau mişcări"[20].

Bibliografie

Izvoare

Noul Testament, 2008, Traducere, introducere şi note: pr. Alois Bulai / pr. Anton Budău, ediţia a II-a, Editura Sapientia, Iaşi

Biblia sau *Sfînta Scriptură,* 1975, Editura Institutului Biblic şi de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti

La Bible de Jérusalem, 1992, Les Édition du Cerf, Paris

Lucrări de referinţă

Beauchamp, Paul, 2001, „Profet", în Léon-Dufour, Xavier / Duplacy, Jean ş.a. (editori), *Vocabular de teologie biblică,* Editura Arhiepiscopiei Romano-Catolice Bucureşti, Bucureşti, p. 591-597

[19] Mai pe larg despre aspectele apocaliptice, despre legătura lor cu perspectivele Noului Testament, cf. Auvrai, Paul / Léon-Dufour, Xavier, „Ziua Domnului", în Léon-Dufour, Xavier / Duplacy, Jean ş.a. (2001), p.791-795, în special p. 792 ş.u.

[20] Werbick, Jürgen, „Propheten, Prophetie (III. Systematisch-theologisch)", în: LThK^3, Vol. 8, 1999, col. 633-635, 635.

BDD-A8 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)

Bogaert, Pierre-Maurice, Celcor, Matthias ş.a., 1987, *Dictionnaire Encyclopedique de la Bible,* Editura Brepolis, Maredsous

Hoheisel, Karl, „Propheten, Prophetie (I. Religionsgeschichtlich)", în: LThK[3], Vol. 8, 1999, col. 627-628.

Kopp, Johanna, 1991, *Israels Propheten – Gottes Zeugen heute: Zugänge zu den Prophetenbüchern des Alten Testaments,* Editura Bonifatius, Paderborn

BDD-A8 © 2009 Editura Universităţii „Alexandru Ioan Cuza"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.31 (2026-11-26 23:06:32 UTC)